

Průvodce pro pořádání lekce s **ON-LINE ZOO** pro děti

Obsah

Co je ON-LINE ZOO	3
Závislý Opičák Olda	5
Šikanovaný panda Pavel	6
Důvěřivé antilopy a zákeřný lev Ludvík	8
Zbrklá žirafa Žaneta	10
Vychloubačný tučňák Tonda	9
Kam se obrátit pro pomoc?	13
Kontakt	14

Průvodce pro pořádání lekce s ON-LINE ZOO pro děti

Co je ON-LINE ZOO

ON-LINE ZOO je edukativní pohádka pro nejmenší děti o nástrahách internetu. Kniha na pěti příbězích zvířátek ze zoo učí o výhodách internetu, ale i o hrozbách, které na nás ve virtuálním světě číhají. Děti se v ní dozví základní informace o nomofobii (závislosti na mobilu), kyberšikaně, kybergroomingu (manipulace ve virtuálním prostředí), on-line nákupech a sextingu (rozesílání materiálů se sexuálním obsahem). Má knižní i audio podobu. Lekci můžete pojmut buď formou předčítání z knihy, poslechu audioverze, anebo promítání knihy na TV/plátně s audiem.

Pro koho je lekce určena

- Pro mateřské školky, nejlépe pro předškolní děti.
- Pro základní školy, žáky 1.–2. třídy.

Co je potřeba k lekci

- kniha ON-LINE ZOO, v případě, že budete dětem předčítat (ke stažení [zde](#)) nebo
- audioverze (ke stažení [zde](#)) nebo
- videoverze (poskytneme na vyžádání) – TV/projektor/plátno/PC

Dále připravte:

- vytištěné omalovánky (ke stažení [zde](#)) / pracovní listy (ke stažení [zde](#))
- pastelky, případně nůžky k pracovním listům

Časová dotace

- Přibližně 60 minut. Záleží na aktivitě dětí a jejich vůli diskutovat, můžete stihnout probrat pouze některé příběhy.

Začínáme

Na úvod dětem představte téma lekce a položte jim několik otázek o tom, jak doma používají internet.

1. Víte, k čemu internet slouží? Co se na něm dá dělat?
2. Co na internetu nejraději děláte vy nebo vaše rodiče/sourozenci? Jaké pohádky/hry/videoa máte nejraději?

Po úvodní debatě začněte číst knihu nebo pusťte audio/video a **zastavujte vždy po skončení jednotlivého příběhu**. Následně si s dětmi příběh zopakujte. Vyzvěte je, aby vlastními slovy shrnuly obsah příběhu nebo k debatě využily otázky níže. Následně je nechte vybarvit příslušný obrázek v omalovánkách nebo v pracovních listech. Poté pokračujte v dalším příběhu.

1. Závislý Opičák Olda

Možné otázky k diskusi:

Předškoláci:

- Jak se jmenuje ředitelka Zoo? (*Eliška*)
- Co dělal medvěd na počítači? (*Zjišťuje, jaké bude počasí.*)
- Víte, co je e-mail?
- Jak se jmenuje opičák? (*Olda*)
- Proč si opičák nehrál s ostatními? (*Nevšiml si, byl na mobilu.*)
- Už se vám to někdy stalo?

Žáci 1. – 2. tříd

- Smíte se dívat na obrazovky (mobil, tablet, PC, hrací konzole...) každý den?
- Máte od rodičů nějaká omezení, např. kolik času denně smíte strávit u obrazovky nebo kdy se na obrazovky nemůže dívat? Jaká ta pravidla jsou?
- Myslíte si, že je správné dívat se do obrazovky před spaním? (*Ne, narušuje to spánek a můžeme mít potíže s usínáním.*)
- Víte, co je to závislost? Jak si myslíte, že se projevuje závislost na mobilu? (*Nezájem o ostatní aktivity, změna nálady – smutek, trápení, izolace, vždy je dobré se svěřit dospělému – rodičům, učitelům...*)
- Jaké jiné aktivity byste mohli dělat místo sledování obrazovek?
Co vás jiného baví?

Infokoutek: Co je to závislost na mobilu a jak se projevuje

Závislost na mobilu (nomofobie) je často podpořena závislostí na internetu. Nutkání být stále on-line vytvářejí hry, aplikace či sociální sítě. Mezi nejčastější příznaky závislosti na mobilu/tabletu patří:

- častý neklid,
- hněv nebo podrážděnost,
- obtížnost soustředění,
- problémy se spánkem,
- neustálé dožadování se přístupu k obrazovce.

Závislost na mobilu může přerůst v řadu problémů, které u dětí zahrnují následující aspekty:

- Virtuální vztahy převažují nad reálnými společenskými vazbami.
- Závislost na sociálních sítích, hrách, seznamovacích aplikacích, zasílání zpráv se může dostat až do bodu, kdy už jsou virtuální přátelé důležitější než vztahy v reálném životě. Internet je sice výborným místem pro navázání nových přátelství, nesmí to však překročit určité meze.
- Nadměrné surfování na internetu může vyústit v přehlcení informacemi.
- Surfování na webu, sledování videí, hraní her může vést ke snižování soustředěnosti a následně nižší produktivitě ve škole. Dítě může izolovat až na několik hodin denně. To pak pomalu ztrácí zájem o vztahy v reálném světě, koníčky a další sociální zájmy.

2. Šikanovaný panda Pavel

Možné otázky k diskusi:

Předškoláci:

- Co je nejoblíbenější jídlo pandy? (*Bambus*)
- Proč byl panda smutný? (*Myslí si, že je moc tlustý.*)
- Co to je notebook?
- Co hyeny udělaly pandě? (*Napsaly o něm na internet hloupý vtip, že je tlustý, a pandu to mrzí.*)
- Proč není dobré psát na internet ošklivé věci o jiných lidech? (*Vysvětlete, že na internetu se chováme stejně jako v reálném světě. Jsme na sebe milí a neublížíme ostatním, ani pro zábavu.*)

Žáci 1.–2. tříd:

- Jak byste se zachovali vy na místě pandy Pavla? (*Svěřit se dospělým, neoplácet, neodpovídat útočníkovi*).
- Můžete na internetu říkat, psát, co se vám líbí?
(*Vysvětlete dětem, že v České republice je sice svoboda slova, ale přesto je třeba zvážit, jaké informace o sobě a jiných na internetu píšeme. Neměli bychom se o nikom vyjadřovat negativně, natož někoho urážet.*)
- Pokud vyfotíte na mobil vtipnou fotku kamaráda, můžete ji bez jeho souhlasu vložit na internet nebo poslat dál jiným kamarádům? (*Vysvětlete dětem, že bez souhlasu osob na fotografii ji nesmí nikde publikovat, tedy vkládat na internet, např. na sociální sítě, a přeposílat jiným kamarádům.*)

Infokoutek: Co je to kyberšikana

Kyberšikana je opakované násilné chování za použití moderních komunikačních technologií. Nejčastěji se jedná o zasílání urážlivých a zastrašujících zpráv, videí, fotografií v chatovacích aplikacích, e-mailů. Útočník bývá vytrvalý a svou oběť někdy obtěžuje i v noci. Kyberšikana ve škole, resp. mezi spolužáky, bývá často provázána s tím, co se děje ve třídě. Je to „jen“ jiný projev šikany a přenáší se do ní rozdělení rolí ve skupině.

Důležité rady obětem kyberšikany:

- Doporučte dětem, aby si uchovávaly kopie všech útočných zpráv a dalších aktivit na internetu. Mohou později pomoci při identifikaci agresora a poslouží jako důkaz.
- Poučte děti, aby nevhodné chování na internetu nikdy neoplácely, i když jim to připadá jako to nejlepší, co mohou udělat. Odplata se pravděpodobně jen zhorší.
- Vysvětlete dětem, aby své problémy ze skutečného světa nikdy nepřenášely do kyberprostoru. Je mnohem lepší vyřešit je osobně.
- Děti by si na internetu nikdy neměly povídat s lidmi, které ve skutečném světě neznají.
- Vysvětlete dětem, jak je důležité dodržovat pravidla slušného chování a úctu k ostatním lidem nejen ve skutečném světě, ale i ve virtuálním.

- Vysvětlíte dětem, jak je důležité ohlašovat kyberšikanu, tedy informovat zodpovědnou osobu o kyberšikaně, na které se podílí jiný žák. Mohou tak pomoci oběti, která se bojí sama promluvit o své situaci.
- Podporujte děti, aby se nebály o svém problému mluvit, aby měly dostatek sebevědomí případné kyberšikaně čelit a neměly obavy z toho, svěřit se doma či někomu, komu důvěřují.

3. Důvěřivé antilopy a zákeřný lev Ludvík

Možné otázky k diskusi:

Předškoláci:

- Jak se jmenují antilopy? (*Agáta a Adam*)
- S kým si antilopy myslí, že si povídají? (*S jinými antilopami*)
- S kým si povídají antilopy na internetu ve skutečnosti? (*Lev Ludvík*)
- Proč lev předstíral, že je někdo jiný? (*Měl zlé úmysly – chtěl antilopy vylákat a ublížit jim, někteří lidé na internetu se mohou vydávat za někoho jiného, třeba za vašeho kamaráda. Je potřeba být opatrní.*)

Žáci 1.–2. tříd:

- Co malé antilopy udělaly špatně, na co si měli dát větší pozor?
- Co byste nikdy neměli sdělovat cizím lidem na internetu? (*Jméno, adresu, kam chodíte do školy, jména rodičů, že jste doma samy, neposílat svou fotku...Je to stejné jako byste potkali cizího člověka na ulici. Všichni nemusí mít zlé úmysly, ale je potřeba být opatrní.*)

Infokoutek: Co je to kybergrooming

Kybergrooming je druhem psychické manipulace realizované prostřednictvím internetu, mobilních telefonů a dalších souvisejících technologií. Útočník s obětí komunikuje nejčastěji pomocí sociálních sítí s cílem vyvolat v ní důvěru, přimět ji k osobní schůzce a zpravidla sexuálně zneužít. Je to způsob, jak využít dětské důvěřivosti, naivity, touhy po přátelství, intimitě i dobrodružství. Tato manipulace většinou probíhá v delším časovém horizontu, útočník získává informace a důvěru oběti postupně a dává si na čas. Nejčastějším projevem kybergroomingu je změna identity za účelem přilákání potencionální oběti. Útočník využije falešnou fotografii, přizpůsobí svůj uvedený věk věku oběti, vyplní profil co nejzajímavěji a začne komunikovat na chatech pro děti či mladé lidi, sociálních sítích, ve hrách atd.

Základní pravidla pro děti:

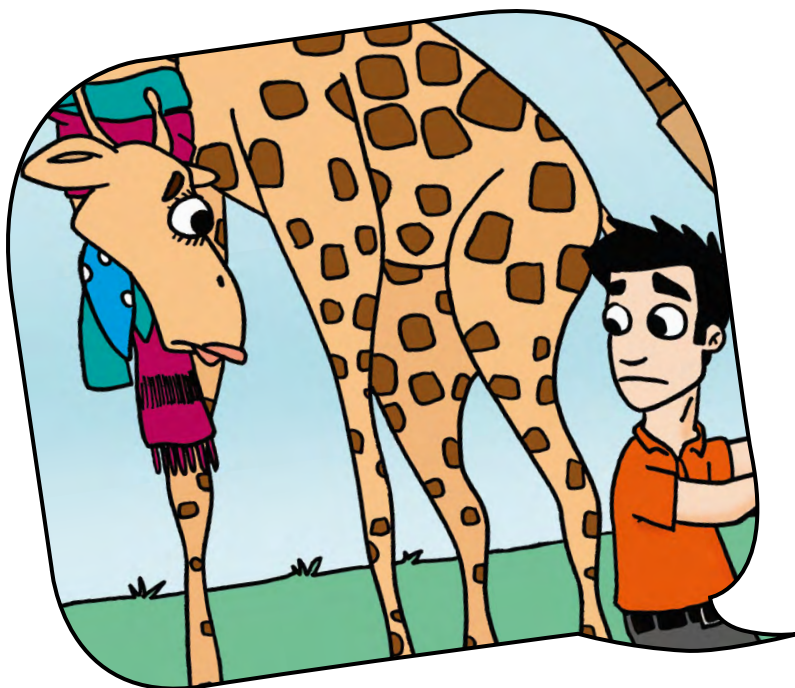
- Nenechte se oklamat sliby virtuálních „kamarádů“ (mohou vám slibovat bezmezný kamarádství, porozumění, dárky). Je důležité si uvědomit, že na internetu je snazší klamat, nežli ve skutečném světě.
- Pokud by chtěl virtuální „kamarád“ udržet komunikaci a její obsah v tajnosti, zpozorněte.
- Nepokračujte v konverzaci, která je vám svým obsahem nepříjemná.
- Nikomu nesdělujte své osobní údaje. Používejte přezdívky jako např. beruska003, batman, Nelly_cz.
- Místo své vlastní fotografie použijte raději fotku zvířátka, obrázek oblíbené animované postavy nebo si v jedné z aplikací vytvořte vlastní obrázek.
- Dejte si pozor na to, s kým se bavíte a o čem. Komunikace na internetu není zcela anonymní. Váš virtuální „kamarád“ vás může v reálném světě vystopovat nebo vás může nutit dělat věci, které nechcete.

4. Zbrklá žirafa Žaneta

Možné otázky k diskusi:

Předškoláci:

- Jak se jmenuje žirafa? (Žaneta)
- Co žirafě přišlo v balíčcích? (Plyšové hračky)
- Jak si žirafa hračky objednala? (Na internetu, ve hře)
- Byly hračky zadarmo? (Ne, žirafa si to ale myslela, nevěděla, že se musí koupit – je potřeba dávat pozor, na co na internetu, ve videích/hrách, klikáme. Nikdy neklikejte na něco, čemu nerozumíte, vždy se poraďte s rodiči).

Žáci 1.–2. tříd:

- Co Žaneta udělala špatně? Na co si měla dát pozor? (Nepřečetla si celý text)

Vysvětlíte dětem, že musí číst veškerý text, který se jim na displeji mobilu, či tabletu objeví a který očekává nějakou reakci. V některých případech se jedná pouze o reklamu, a tu stačí pouze „shodit“ stiskem křížku.

V situaci, kdy jsou děti vyzvány k zadání osobních údajů, jež se následně odesílají stiskem tlačítka, doporučujeme nic nevyplňovat a aplikaci ihned odinstalovat nebo se poradit s dospělými.

- Už jste se setkali s tím, že na vás vyskočilo, že jste třeba vyhráli nějakou cenu (mobil či něco jiného)? Jak jste se zachovali?

Děti upozorníme na objevující se hlášky typu „Vyhráli jste iPhone, gratulujeme!“. V tom lepším případě se jedná o sběr informací, jako je jméno, věk, adresa, telefonní číslo, e-mail, aby je později použili pro reklamní účely. Dalším důvodem těchto podvodů je připravit uživatele o peníze. Útočníci „šťastné výherce“ přesměrují na webové stránky,

kam mají zadat telefonní číslo a malým písmem, někde na samém konci stránky, je informují, že tím to souhlasí s registrací a podmínkami předplatného. V některých případech může kliknutí na výhru nebo zajímavou nabídku znamenat „dárek“ ve formě viru. Na internetu není nic zadarmo, takové hlášky jsou podvod.

- Když si stahujete do mobilu či tabletu novou hru/aplikaci z Google Play či App Store, čtete si hodnocení uživatelů, kteří si aplikaci stáhli a používali před vámi (Pozn.: recenze jsou uvedeny pod informacemi o aplikaci)?

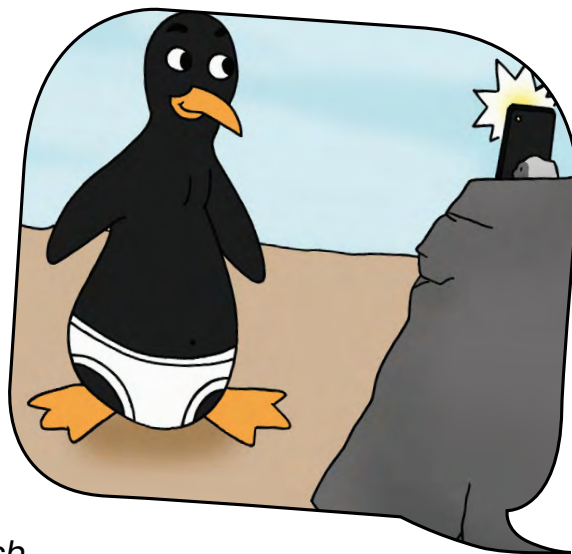
Informujte děti, že je vhodné recenze číst před tím, než si aplikaci stáhnou. Nejprve doporučujeme podívat se, kolik daná aplikace obdržela hvězdiček (1 – nejhorší, 5 – nejlepší) a poté si pár recenzí přečíst. Děti se takto mohou dozvědět poměrně zajímavé a důležité informace. Někdy je uživatelé odradí aplikaci stáhnout, protože jim samotným např. zpomalila mobil.

5. Vychloubačný tučňák Tonda

Možné otázky k diskusi:

Předškoláci:

- Proč si tučňák Tonda nehraje s ostatními? Co dělá? (Fotí se.)
- Co jsou to selfíčka? Už jste je někdy fotili také?
- Co měl Tonda na sobě, když se fotil? (Pouze nové plavky. Vysvětlíte dětem, že posílat fotky, kde jsme jen v plavkách nebo svlečení, není dobrý nápad. Nevíme, zda se nedostanou k cizím lidem.)

Žáci 1.–2. tříd:

- Proč se ředitelka Eliška na Tonda zlobila? (*Nelíbilo se jí, že chtěl posílat své fotky v plavkách na internet kamarádům*).
- Co by se mohlo stát, když by fotku Tonda opravdu poslal na internet?

Mohla by se dostat rychle k cizím zvířátkům, ta by s ní mohla vyvést lumpárnu, mohla by se Tondovi vysmívat, nebo ji použít tak, že by to Tondovi mohlo ublížit nebo by se styděl. Stejně to funguje v opravdovém světě. Vysvětlete dětem, aby nikdy své fotky neposílali na internetu lidem, které neznají. A nikdy nikomu, ani kamarádům, neposílali fotky, kde jsou jen ve spodním prádle nebo svlečení.

Infokoutek: Co je to sexting

Termínem sexting neboli sextování označujeme elektronické rozesílání zpráv, obrázků či videí s intimním obsahem. Fotografie či videa jsou nejčastěji pořizována mobilním telefonem a šířena prostřednictvím sociálních sítí. Sexting je často spojován s kybergroomingem, při němž je dítě mnohdy vyzýváno k zaslání své intimní fotografie výměnou za peníze, dárek či rozšíření ke hře.

Děti by si měly uvědomit, že jsou určité partie těla, které by nikdy neměly před fotoaparátem telefonu odhalovat, natož takové fotografie někomu posílat. Zde je třeba ještě zdůraznit, že jakmile děti svou fotografii rozešlou prostřednictvím internetu, již její šíření nezastaví. Bohužel takové fotografie mohou snadno posloužit i jako prostředek kyberšikany a vydírání. V těchto případech se poškozené dítě cítí ještě více ponížené a může mít strach chodit do školy, kde se stalo terčem posměchu. V této souvislosti si s dětmi popovídejte o tom, zda mají zabezpečený svůj telefon heslem. Zdůrazněte dětem, že heslo se nikdy nesdílí druhé osobě (vyjma rodičů). I zdánlivě dobrý kamarád se jim může „vloupat“ do telefonu a z legrace poslat nějakou fotografii jiným kamarádům nebo zde něco vymazat.

Kam se obrátit pro pomoc?

STOPonline.cz

STOPonline.cz je určena k hlášení nezákonného obsahu, na který může každý z nás náhodně narazit na Internetu. Naším cílem je především ochrana dětí a mládeže před některými typy trestné činnosti spojenými s prostředím Internetu. Zároveň se snažíme minimalizovat výskyt materiálů, které zobrazují především zneužívání dětí nebo nepatřičnou dětskou nahotu.

linka bezpečí

Linka bezpečí

Linka bezpečí je dětská telefonická krizová linka pro děti a studenty do 26 let. Služba funguje na čísle 116 111, je zdarma a anonymní. Pro naše klienty jsme k dispozici také na chatu a e-mailu.

rodičovská linka

Rodičovská linka

Rodičovská linka nabízí krizovou pomoc a základní sociální poradenství rodičům, rodinným příslušníkům a ostatním dospělým jednajícím v zájmu dětí (pedagogové, trenéři atp.) prostřednictvím telefonu, chatu a e-mailu. Klienti zde mají prostor pro sdílení náročných životních situací, ale i každodenních starostí.

DĚTSKÉ KRIZOVÉ CENTRUM

Nonstop Linka důvěry

Funguje nonstop. Od roku 1996 přijala více než 79 000 krizových kontaktů. Od roku 2017 je k dispozici nonstop linka pro rizika kyberprostoru. Linka důvěry poskytuje i další distanční služby: internetové poradenství, online krizový chat a Skype hovory.

Knihu ON-LINE ZOO vydala rakouská asociace ISPA v rámci projektu Safer Internet Centre podpořeného Evropskou komisí. Sdružení CZ.NIC ji přeložilo do českého jazyka a vytisklo v rámci Edice CZ.NIC, na jejíž webových stránkách je k dispozici k bezplatnému stažení ve formátu pdf a následnému užívání dle licence Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0).

Kontakt: info@bezpecnyinternet.cz